

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ імені ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»

Затверджено Вченою радою
факультету соціології і права
протокол № 9 від 26 березня 2018 р.
_____ А.А. Мельниченко

ПРОГРАМА
ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ПРИ ВСТУПІ НА НАВЧАННЯ
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
для здобуття наукового ступеня доктора філософії

ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

08 Право
081 Право

Програму рекомендовано
кафедрою господарського та адміністративного права
протокол № 9 від 22 березня 2018 р.
кафедрою інформаційного права та права
інтелектуальної власності
протокол № 9 від 22 березня 2018 р.

Завідувачі кафедр

_____ О.О. Кравчук

_____ С.Ю. Петраєв

Київ
2018

РОЗРОБНИКИ:

Голосніченко Іван Пантелійович, д.ю.н., проф.,
Професор кафедри господарського та адміністративного
права

Попов Костянтин Леонідович, к.ю.н., доцент,
доцент кафедри публічного права

ВСТУП:

Метою програми додаткового вступного випробування при вступі на навчання для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» (далі – Додаткове вступне випробування) є викладення основних вимог щодо проведення Додаткового вступного випробування в Національному технічному університеті України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського”, надання вступникам вичерпної інформації стосовно обсягу навчального матеріалу, що виноситься на Додаткове вступне випробування, критеріїв його оцінювання та процедури проведення.

Метою Додаткового вступного випробування є з’ясування можливостей вступників для опанування ними освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Завданнями Додаткового вступного випробування є: оцінювання теоретичної підготовки та виявлення базового рівня знань з фундаментальних дисциплін програми підготовки за спеціальністю 081 «Право» вступників ступеня магістра з інших спеціальностей, ніж 081 «Право»; виявлення рівня їхніх аналітичних здібностей, вміння розуміти правову інформацію; визначення здатності застосовувати юридичні знання в науковій діяльності.

Дана Програма складається зі Вступу, Основного викладу, в якому викладено повний перелік навчального матеріалу, що виноситься на Додаткове вступне випробування, рекомендованої літератури та Прикінцевих положень, в яких, зокрема, описано критерії оцінювання відповідей вступників та наведено приклад типового екзаменаційного завдання.

Додаткове вступне випробування включає в себе розділи з наступних дисциплін:

- 1) “Теорія держави і права”;
- 2) “Конституційне право”;
- 3) “Адміністративне право”;
- 4) “Кримінальне право”;
- 5) “Цивільне право”;
- 6) “Господарське право”;

Додаткове вступне випробування проводиться **в письмовій формі** за екзаменаційними завданнями.

7) Кожне екзаменаційне завдання містить **100 тестових питань: 10 питань** з “Теорія держави і права” та **по 8 питань** з кожних інших перелічених дисциплін.

Загальна тривалість часу, відведеного вступникам для виконання екзаменаційного завдання, складає **60 хвилин**.

Додаткове вступне випробування складають лише ті вступники спеціальності 081 Право, які отримали ступінь магістра з інших спеціальностей, ніж 081 «Право».

ОСНОВНИЙ ВИКЛАД:

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ, ЩО ВІНОСИТЬСЯ НА ДОДАТКОВЕ ВСТУПНЕ ВИПРОБУВАННЯ

Дисципліна “Теорія держави і права”:

Поняття та предмет науки. Держава і право як об’єкт спеціального наукового пізнання. Загальна характеристика та склад правознавства як юридичної науки: предмет, функції, структура. Правова дійсність – предмет правознавства. Теоретико-пізнавальна, методологічна, ідеологічна, практично-прикладна та інші функції юридичної науки. Спеціальні прикладні юридичні науки. Загальнотеоретичні юридичні науки. Міжнародно-правові юридичні науки. Місце юридичної науки в системі суспільних наук.

Передумови виникнення і розвиток загальнотеоретичної науки про державу і право. Теорія держави і права та енциклопедія права (поняття, об’єкт, предмет, функції, структура). Основні та

загальні закономірності виникнення, розвитку та функціонування держави і права. Предмет теорії держави і права. Функції загальної теорії держави і права як науки. Зміст онтологічної (пізнавальної), евристичної (вихідної), прогностично-прикладної держави і права. Методологія державно-правових явищ. Теорія держави і права в системі наукового пізнання. Місце загальної теорії держави і права як навчального предмету. Загальна теорія держави і права як фундаментальна, базова, загальна, методологічна наука.

Наукові погляди щодо розуміння держави. Держава як політична, структурна і територіальна організація домінуючої частини населення. Загальне поняття та соціальне призначення держави. Основні ознаки держави. Територія. Населення. Організація публічної влади. Суверенітет. Загальнообов'язкові правила поведінки (правові норми). Податки. Апарат держави. Влада і норми поведінки в умовах первіснообщинного ладу. Характерні риси публічної влади та соціальних норм первісного суспільства. Відмінність держави і права від родової організації первісного суспільства.

Аналіз теорій виникнення держави, причини їх багатоманітності. Наукові ідеї про походження держав у творах видатних вчених. Договірна теорія. Теорія насильства. Патріархальна теорія. Психологічна теорія. Теологічна теорія. Соціально-економічна або класова теорія. Теорія еліт. Органічна теорія. Теорія «держави загального благоденства». Теорія конвергенції. Космічна теорія виникнення держави. Конструктивні та хибні аспекти різноманітних досліджень про походження держави.

Типологія держав. Поняття історичного (формаційного) типу держави. Основні причини зміни типів держав. Залежність типу держави від класової приналежності влади, під економіки, способу виробництва і виду суспільно-економічної формації. Преваги та недоліки формаційної типології держави. Цивілізаційний підхід до типології держави. Загальна характеристика рабовласницької, феодальної, буржуазної, соціалістичної, сучасної держави.

Поняття та сутність влади. Основні компоненти влади – суб'єкт, об'єкт, засоби і процес, що призводить до руху всієї її елементи (механізм і засоби суб'єкта і об'єкта). Поняття соціальної (публічної) влади. Співвідношення політичної влади – публічної та державної влади. Ознаки (рис) державної влади – публічна влада, верховна влада, універсальна влада, суверенна влада, верховна влада. Аспекти сутності держави. Суверенітет держави і його співвідношення із суверенітетом народу і суверенітетом нації. Основні права нації.

Розвиток ідей про політичну систему суспільства у світовій класичній думці про державу і право. Сутність політичної системи суспільства та її основні риси. Елементи політичної системи суспільства. Політичні відносини. Політичні суб'єкти (інститути, організації). Політичні й правові норми. Політична свідомість і політична культура. Загальна характеристика та ознаки політичної влади. Співвідношення політичної та державної влади. Механізм політичної влади та опозиції.

Об'єднання громадян у політичній системі суспільства: поняття, види та засади їхньої діяльності. Поняття громадської організації та її види. Загальна характеристика політичних партій, види та функції політичних партій.

Загальне поняття трудового колективу, органу громадської самодіяльності, громадського руху та їхні функції у політичній системі суспільства.

Форми впливу органів держави на політичні партії, рухи, інші об'єднання громадян та трудові колективи. Взаємодії політичних партій, рухів, інших громадських об'єднань, трудових колективів з державою.

Розвиток категорії «форми держави» в політично-правовій думці. Поняття форми держави та її структурні елементи. Республіка та монархія як форми правління: їхня сутність та сучасні різновиди. Республіканська форма правління та її види. Загальна характеристика президентської, парламентської та змішаної республіки. Основні ознаки монархії як форми правління. Необмежені монархії (абсолютні, деспотичні). Обмежені (конституційні) монархії (дуалістичні, парламентські). Особливості та різновиди республіканської форми правління в сучасному світі.

Унітарна держава та її характерні риси. Унітарні держави з автономними утвореннями. Федеративний державний устрій, його види та ознаки. Форми міждержавних утворень (імперія, конфедерація, співдружність, співтовариство, регіональні, економічні, політичні, військові та інші союзи) їхня відмінність від унітарної та федеративної держави.

Поняття державно-правового (політичного) режиму та його види. Характеристика демократичного та антидемократичного режимів, їхні характерні риси. Особливості авторитарного, тоталітарного, фашистського, расистського, військово-диктаторського режиму.

Поняття функцій держави. Властивості характеру здійснення функцій держави, форми здійснення функцій держави. Зміст функцій держави. Правові форми функцій охорони правопорядку, законності, прав і свобод громадян. Методи здійснення функцій держави (переконання, заохочення, примус). Види функцій держави: внутрішні, зовнішні, постійні, тимчасові, економічні, політичні, гуманітарні.

Державні організації, державні установи, підприємства у механізмі держави. Основні ознаки механізму держави. Основні напрямки удосконалення державного механізму в Україні.

Апарат держави. Принцип організації і діяльності апарату сучасної демократичної держави. Органи держави, їх ознаки та характеристика. Поняття посадової особи. Владні повноваження, їх основні риси, види та гарантії. Компетенція як сукупність владних повноважень.

Система державних органів України. Глава держави. Органи законодавчої, виконавчої та судової влади. Контрольно-наглядові органи. Механізм держави та місцеве самоврядування.

Система «стримувань і противаг» органів законодавчої, виконавчої та судової влади. Суб'єкти системи «стримувань та противаг» за Конституцією України. Правління в адміністративного-територіальних одиницях. Поняття місцевого самоврядування. Риси місцевого самоврядування в Україні. Організаційні форми місцевого самоврядування. Професійна і державна служба.

Історія держави про соціальну державу. Моделі сучасної соціальної держави – «позитивна держава», власне соціальна держава і «держава добробуту». Поняття і ознаки соціальної держави. Особа і держава. Індивідуалістичний, особистий, гуманістичний (природно-правовий підхід) до розуміння особи. Державний, юри дико-позитивістський підхід до розуміння держави.

Поняття і ознаки демократії. Функції і принципи демократії. Форми і інститути демократії. Референдуми. Демократія і самоврядування. Ознаки, що відрізняють самоврядування від демократії. Демократія як загальнолюдська цінність. Демократія і права соціальних меншин. Право етнічних (національних) меншин.

Історія ідеї прав людини. Теорія трьох поколінь прав людини. Ознаки основних прав людини. Зміст і обсяг основних прав людини. Міжнародні стандарти в галузі прав людини. Система основних прав і свобод людини і громадянина. Негативні та позитивні права індивіда. Особисті (громадянські) права – політичні, економічні, соціальні, культурні, економічні. Система обов'язків людини і громадянина. Система прав дитини. Система гарантій прав, свобод і обов'язків людини і громадянина в демократичній державі. Соціально-правовий механізм забезпечення (реалізація, охорона та захист) прав людини. Організаційна структура європейської системи захисту прав людини.

Зміст та виконання пролетарської (соціалістичної теорії). Теорія «плюралістичної демократії» – ознаки, зміст, механізм політичної влади. Роль держави при «імперіалістичній демократії». Теорія елітарної демократії – походження, сутність, основні концепції елітарного плюралізму (елітарної демократії).

Передумови виникнення права. Ознаки, що відрізняють норми права від норм поведінки у первісному суспільстві. Основні юридичні джерела формування права у різних народів світу. Поняття і ознаки права. Принципи права. Функції права. Співвідношення права і закону. Соціальна цінність права. Структура і форми права. Співвідношення національного і міжнародного права. Загальні (універсальні та загальновизнані) принципи міжнародного права, право міжнародних організацій, міждержавні угоди.

Загальні проблеми сучасного праворозуміння. Позитивізм, нормативізм та інституціонізм. Соціологічна та психологічна концепція права. Теорія природного права. Інтегративний підхід до праворозуміння.

Життя, особливості та природа категорії «правова система». Теоретичні проблеми типології правових систем. Джерела права як сутнісна характеристика типу правових систем. Порівняльно-правові дослідження та їх вплив на розвиток і вдосконалення національної правової системи. Правові системи в умовах демократичного розвитку. Напрями гармонізації, фактори функціонування та вдосконалення правових систем. Підвищення ефективності законодавства як одна з передумов удосконалення правової системи України.

Поняття системи права і правової системи. Структурні елементи системи права: правова норма, інститут права, галузь права. Предмет і метод правового регулювання як підстава поділу права на інститути і галузі. Система права і система законодавства: співвідношення і взаємозв'язок. Загальна характеристика галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, земельного, фінансового, екологічного, житлового, сімейного, сільськогосподарського, кримінального процесуального, цивільного процесуального, господарського процесуального, адміністративного процесуального, кримінально-виконавчого, права соціального забезпечення. Конституція України про міжнародне право та його пріоритет над національним правом (законодавство). Матеріальне та процесуальне право. Публічне та приватне право: загальне поняття та види. Систематизація нормативно-правових актів. Кодифікація. Консолідація та інкорпорація нормативно-правових актів. Характерні риси кодифікації.

Поняття, види та основні ознаки соціальних норм. Соціальні норми як загальні правила поведінки людей у суспільстві що зумовлені об'єктивними закономірностями і забезпечені різноманітними засобами соціального впливу. Класифікація соціальних норм. Норми моралі. Звичай і традиції. Політичні норми. Норми громадських об'єднань (корпоративні норми). Технічні та естетичні норми. Релігійні норми. Норми права. Поняття та ознаки норм права. Місце норм права в системі суспільних норм. Спільність та відмінність норм права від інших соціальних норм. Ознаки, що відрізняють норми права від норм моралі. Структура норм права. Гіпотеза, диспозиція, санкція. Співвідношення норм права за предметом правового регулювання. Норми конституційного, цивільного, адміністративного, земельного, фінансового та інших галузей права. Норми права в залежності від методу правового регулювання. Імперативні, диспозитивні, рекомендаційні, заохочувальні.

Соціальне призначення правотворчості. Етапи правотворення. Підготовка нормативно-правового акту. Стадії правотворчого процесу. Законодавча ініціатива. Прийняття рішення про підготовку нормативно-правового акту та підготовку його тексту. Обговорення тексту проекту нормативно-правового акту. Доопрацювання проекту. Внесення проекту в правотворчий орган. Обговорення проекту в правотворчому органі. Голосування проекту. Підписання законопроекту. Опублікування і оприлюднення нормативно-правового акту.

Правовий звичай. Правовий прецедент. Нормативний договір. Нормативно-правовий акт. Інші форми права в Україні. Види нормативно-правових актів. Властивості нормативно-правових актів. Конституція держави – основа правової системи. Відмінність нормативно-правових актів у часі, просторі й за колом осіб. Чинність нормативно-правових актів.

Поняття та основні ознаки правових відносин. Правовідносини як вольові суспільні відносини створені на основі норм права. Індивідуальний характер правовідносин. Забезпеченість правовідносин захистом державного примусу. Основні види правовідносин. Передумови виникнення і функціонування правовідносин. Взаємозв'язок норми права і правовідносини.

Суб'єкти правовідносин. Правоздатність і дієздатність суб'єктів правовідносин. Правовідносини як форма існування й реалізації прав і обов'язків. Обставини, з настанням яких виникають, змінюються або припиняються правові відносини. Юридичні факти та їх класифікація. Юридичні дії та події.

Сутність, поняття, основні ознаки реалізації права. Основні форми безпосередньої реалізації права. Використання норм права. Засоби забезпечення належної реалізації права.

Застосування норм права як особлива форма його реалізації. Основні ознаки застосування права. Індивідуальний характер застосування права. Застосування права як вид діяльності державних органів. Процесуальна форма застосування права. Прийняття індивідуального правового акту як кінцевий етап правозастосування. Механізм та основні стадії процесу застосування норм права. Загальні вимоги правильного застосування правових норм. Застосування правових норм за аналогією в разі прогалин у законодавстві. Аналогія закону і аналогія права. Юридичні колізії і способи їх вирішення.

Поняття і необхідність тлумачення права. Сутність тлумачення – з'ясування, тлумачення, роз'яснення. Засоби тлумачення норм права, поняття та основні риси. Граматичне (філологічне, семантичне, лінгвістичне) тлумачення правових норм, логічне, історичне та наукове тлумачення правових норм. Види тлумачення права за суб'єктами. Офіційне і неофіційне тлумачення та його види. Автентичне, делеговане (легальне) та доктринальне, професійне тлумачення норм права. За

обсягом: буквальне, поширювальне та обмежувальне тлумачення. За сферою дії: нормативне, казуальне (індивідуальне). Акти тлумачення права, їх види та юридична природа.

Поняття і основні ознаки правомірної поведінки. Види правомірної поведінки. Маргінальна та конформістська поведінка, умови та причини їх усунення у сучасному суспільстві. Загальна характеристика та ознаки правопорушення. Протиправність, суспільна небезпека, шкода, вина (умисел, необережність). Елементи правопорушення. Суб'єкти, об'єкт, суб'єктивна сторона, об'єктивна сторона правопорушення. Види правопорушень: злочини, проступки, їх види.

Поняття, ознаки, принципи і види юридичної відповідальності. Конституційна, цивільна, дисциплінарна, адміністративна, кримінальна, матеріальна відповідальності. Обставини, що виключають юридичну відповідальність. Підстави звільнення від юридичної відповідальності. Необхідна оборона і крайня необхідність. Презумпція невинуватості як гарантія прав людини і громадянина. Юридична відповідальність і державний примус.

Поняття законності. Сутність, основні ознаки та значимість законності. Загальність і обов'язковість додержання і виконання закону. Законність як метод цивілізованого державного управління. Принципи та вимоги законності. Гарантії законності, їх поняття і види. Суспільні та юридичні гарантії законності. Контроль і нагляд за дотриманням законів спеціальними органами. Своєчасний та справедливий розгляд скарг громадян щодо порушення прав людини. Конституційні гарантії законності. Суспільний та правовий порядок. Сутність правопорядку, його характерні риси. Структура, функції та принципи правопорядку. Взаємозв'язок правопорядку і законності. Законність, правопорядок і дисципліна.

Поняття та основні риси правової свідомості. Структура правової свідомості, її елементи: правова ідеологія, правова психологія, правова поведінка. Вплив правосвідомості на законотворчу та правозастосовну діяльність. Види правової свідомості: теоретична, професійна, побутова. Професійна правосвідомість юриста. Поняття правової світоглядної ідеології. Правова культура: її сутність та основні риси, форми прояву в суспільстві. Правові погляди і принципи. Правова культура у законодавчій і правозастосовній діяльності.

Поняття, ознаки і функції правового виховання. Система і механізм правового виховання. Правова вихованість. Правове загальне навчання. Правова культура. Правовий нігілізм, причини його виникнення, форми, вплив на стан режиму законності, реалізацію та забезпечення прав і свобод громадян.

Характерні риси, особливості та природа категорії «правова система». Теоретичні проблеми типології та класифікації правових систем. Джерела права як сутнісна характеристика типу правових систем. Право і суспільство як об'єктивні фактори формування та функціонування правових систем. Порівняльно-правові дослідження та їх вплив на розвиток і вдосконалення національної правової системи. Система права та її структура. Нормативно-правовий акт (закон) у системі джерела права. Делегована правотворчість. Правотворчість суб'єктів федерації. Англо-американський тип правової системи. Правова система Великої Британії. Загальне правило Великої Британії. Право справедливості. Судовий прецедент у системі джерела права. Закон в англійській правовій системі. Співвідношення закону і прецеденту.

Природно-правові та державно-правові засади правової системи України. Правова система та законодавчий процес в Україні. Закономірності дії нормативно-правових актів та їх взаємозв'язок з правовою системою України.

Дисципліна “Конституційне право”:

Поняття і предмет галузі конституційного права. Місце і роль конституційного права в системі національного права України. Конституційно-правові норми та їх специфіка. Підстави класифікації конституційно-правових норм. Поняття і специфіка конституційно-правових відносин. Суб'єкти конституційно-правових відносин. Поняття і система джерел конституційного права України. Відповідальність в конституційному праві. Предмет і система науки конституційного права. Джерела науки конституційного права.

Поняття і предмет Конституції. Види конституцій. Основні положення теорії Конституції. Риси та юридичні властивості Конституції. Охорона Конституції. Історія конституційного розвитку України. Основні етапи новітньої конституційної реформи в Україні. Загальна характеристика Конституції України 1996 року.

Поняття системи конституційного права України. Поняття інституту конституційного права України. Основні інститути конституційного права України.

Поняття норм конституційного права України. Ознаки норм конституційного права України. Класифікація норм конституційного права України.

Поняття джерел конституційного права України. Класифікація джерел конституційного права України. Основні джерела конституційного права України.

Поняття Конституції України. Історія Конституції 1996 року. Структура і функції Конституції України 1996 року.

Поняття конституційно-правових відносин. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин. Юридичні факти. Поняття, природа та риси конституційних прав, свобод та обов'язків людини і громадянина. Класифікація конституційних прав і свобод людини і громадянина. Економічні і культурні права і свободи. Особисті права і свободи. Політичні права і свободи, Конституційні гарантії захисту та практичного здійснення прав та свобод людини і громадянина. Конституційні обов'язки людини і громадянина.

Поняття конституційного ладу та його співвідношення з державним ладом. Закріплення загальних засад конституційного ладу в Конституції України. Засади конституційного ладу як загальний конституційно-правовий інститут. Гуманістичні і демократичні засади конституційного ладу України, Народний суверенітет і його співвідношення з національним і державним суверенітетом. Конституційне закріплення принципу народного суверенітету та форми здійснення народовладдя. Форма правління та форма державного устрою України згідно з Конституцією 1996 року. Україна – суверенна і незалежна держава. Україна – демократична, правова, соціальна держава. Конституція 1996 року про основні функції і обов'язки Української держави. Політичні, економічні і соціальні засади конституційного ладу України. Захист конституційного ладу України.

Громадянство України. Правове становище іноземців та осіб без громадянства. Правовий статус біженців. Основи правового статусу людини і громадянина як загальний конституційно-правовий інститут. Основні принципи правового статусу людини і громадянина та їх конституційне закріплення. Громадянство України: поняття та ознаки. Принципи громадянства України. Законодавче регулювання питань громадянства України. Визнання, набуття та припинення громадянства України. Повноваження органів, організацій і посадових осіб по вирішенню питань громадянства України. Виконання рішень, прийнятих у питаннях громадянства України. Поняття правового статусу іноземців та осіб без громадянства. Правове регулювання перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні.

Поняття форм безпосередньої демократії в Україні. Вибори в Україні.

Референдуми в Україні. Поняття виборів та їх соціальна функція. Види виборів. Виборче право і виборча система. Особливість виборчої системи України, Конституційні принципи виборчого права України. Виборчий процес в Україні: поняття і стадії, законодавче регулювання стадій виборчого процесу. Поняття і соціальна функція референдуму. Види референдумів. Предмет референдуму. Призначення та проведення референдумів. Відповідальність за порушення виборчих прав громадян. Організація і проведення всеукраїнського референдуму. Правові наслідки всеукраїнського референдуму. Принцип вільних виборів та можливість його обмеження.

Поняття конституційно-правової відповідальності. Адміністративна відповідальність за порушення конституційного законодавства. Кримінально-правова відповідальність за порушення конституційного законодавства. Конституційно-правове регулювання питань організації і діяльності органів державної влади. Поняття і ознаки органу державної влади.

Конституційна система органів державної влади України. Принципи організації і діяльності державних органів України та їх закріплення в Конституції України.

Конституційно-правовий статус Верховної Ради України. Верховна Рада України – парламент України. Поняття та ознаки парламенту. Види парламентів. Чисельний склад та структура Верховної Ради України. Строки повноважень Верховної Ради України. Дострокове припинення – повноважень Верховної Ради України. Компетенція Верховної Ради України. Акти Верховної Ради України. Статус народного депутата України. Сесія Верховної Ради України. Розгляд питань на пленарних засіданнях Верховної Ради України. Комітети і комісії Верховної Ради: склад, порядок формування, функції та повноваження. Посадові особи Верховної Ради України. Поняття та стадії законодавчого процесу. Особливості проходження конституційних законів. Прийняття законопроекту. Введення в

дію законів та інших актів Верховної Ради України. Спеціальні парламентські процедури. Депутатські групи і фракції у Верховній Раді України. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини: функції та повноваження.

Основні риси інституту президента. Історія виникнення і становлення інституту президента в Україні. Порядок виборів Президента України. Функції і повноваження Президента України. Дострокове припинення повноважень Президента України. Місце і роль Президента України в механізмі державної влади. Порядок обрання Президента України. Компетенція Президента України. Конституція України про підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Апарат Президента України. Акти Президента України. Конституційно-правові основи взаємовідносин Президента України з Верховною Радою України.

Поняття органів виконавчої влади в Україні. Кабінет Міністрів України. Прем'єр-міністр України. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади в Україні. Місцеві органи виконавчої влади. Кабінет міністрів України, інші органи виконавчої влади. Конституційний статус Кабінету Міністрів України. Склад і поряд формування Кабінету Міністрів України. Прем'єр-міністр України. Компетенція Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Припинення повноважень Кабінету Міністрів України. Система органів виконавчої влади. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи виконавчої влади: система, порядок формування, повноваження.

Конституційний Суд України. Судова влада. Конституційні принципи правосуддя. Система судових органів України. Порядок формування Конституційного Суду України. Функції і повноваження Конституційного Суду України. Конституційні засади судової влади. Конституційна юрисдикція. Місце Конституційного Суду України в механізмі державної влади. Процедура розгляду справ Конституційним Судом. Конституційні основи організації і діяльності прокуратури.

Поняття територіального устрою України. Адміністративно-територіальний устрій України. Автономна Республіка Крим. Поняття і конституційні засади територіального устрою України. Територіальна автономія. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. Система адміністративно-територіального устрою України. Адміністративно-територіальна, національно-територіальна і національно-державна автономія.

Поняття місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування. Функції місцевого самоврядування. Органи місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Поняття та ознаки місцевого самоврядування. Історія становлення місцевого самоврядування в Україні. Територіальна, матеріальна і фінансова основи місцевого самоврядування. Сфера компетенції місцевого самоврядування. Акти місцевого самоврядування. Поняття та елементи системи місцевого самоврядування. Форми безпосереднього здійснення муніципальної влади територіальною громадою. Органи і посадові особи місцевого самоврядування. Місце рад як представницьких органів муніципальної влади в системі місцевого самоврядування. Особливості статусу районних та обласних рад як органів місцевого самоврядування, що представляють спільні інтереси територіальних громад сіл, селищ, міст.

Дисципліна “Адміністративне право”:

Адміністративне право як галузь права, навчальна дисципліна та наука. Предмет і метод адміністративного права. Адміністративна нормотворчість та адміністративна розпорядливість. Джерела адміністративного права. Роль адміністративного права в становленні незалежної Української держави і розвитку ринкових відносин. Основні напрямки розвитку адміністративного права на сучасному етапі.

Співвідношення державного управління з державною виконавчою владою. Мета, завдання та функції державного управління. Система основних принципів державного управління та їх реалізація в сучасних умовах. Основні напрямки розвитку державного управління на перехідному етапі.

Поняття механізму адміністративно-правового регулювання та його складові частини (елементи). Відмежування механізму адміністративно-правового регулювання від суспільних понять і категорій. Поняття, структура та види адміністративно-правових норм. Способи реалізації адміністративно-правових норм. Адміністративно-правові відносини, їх особливості та структура. Особливості адміністративно-правових відносин, що виникають за участю правоохоронних органів.

Поняття та види суб'єктів адміністративного права. Органи виконавчої влади як суб'єкти адміністративного права. Система і структура органів виконавчої влади. Кабінет Міністрів –

центральний орган виконавчої влади загальної компетенції. Центральні органи виконавчої влади. Місцеві органи виконавчої влади. Розмежування компетенції органів виконавчої влади і органів місцевого самоврядування.

Поняття державної служби і державних службовців. Адміністративно-правове регулювання державної служби. Класифікація державних службовців. Проходження служби в державних органах. Відставка державних службовців. Відповідальність державних службовців. Соціальний захист державних службовців.

Адміністративно-правовий статус громадян України: адміністративна дієздатність, адміністративна правоздатність, права та свободи, гарантії прав та свобод, юридична відповідальність та адміністративна деліктоздатність. Адміністративно-правовий статус іноземців. Біженці. Особи без громадянства. Порядок набуття статусу біженців.

Об'єднання громадян, їх поняття та види. Принципи об'єднання громадян. Адміністративно-правовий статус громадських об'єднань. Порядок державної реєстрації політичних партій та громадських організацій. Відповідальність за порушення законодавства про об'єднання громадян.

Поняття і види форм державного управління. Акти органів державного управління. Ознаки та класифікація нормативних управлінських актів. Поняття та види методів державного управління. Адміністративний примус (поняття і порядок застосування). Адміністративно-попереджувальні заходи. Адміністративні стягнення.

Поняття і система способів забезпечення законності в діяльності органів виконавчої влади. Контроль та його види. Нагляд прокуратури. Адміністративний нагляд. Звернення громадян як спосіб забезпечення законності і дисципліни у державному управлінні.

Поняття та юридичний склад адміністративного правопорушення. Адміністративна відповідальність та адміністративні стягнення. Особливості адміністративної відповідальності спеціальних суб'єктів. Характеристика чинного законодавства про адміністративні правопорушення. Адміністративні правопорушення в сфері підприємницької діяльності. Адміністративні правопорушення, що посягають на громадський порядок. Адміністративні правопорушення, що посягають на встановлений порядок управління.

Поняття та зміст адміністративного процесу. Принципи адміністративного процесу. Структура адміністративного процесу. Проведення в справах про адміністративні правопорушення. Проведення в справах про поновлення прав суб'єктів адміністративно-правових відносин. Дисциплінарне провадження. Проведення щодо звернень громадян.

Завдання адміністративного судочинства. Призначення Кодексу адміністративного судочинства України. Справа адміністративної юрисдикції (адміністративна справа). Адміністративний суд. Адміністративне судочинство. Адміністративний судовий процес. Адміністративний позов. Постанова - письмове рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, у якому вирішуються вимоги адміністративного позову. Принципи адміністративного судочинства: 1) верховенство права; 2) законність; 3) рівність усіх учасників адміністративного процесу перед законом і судом; 4) змагальність сторін, диспозитивність та офіційне з'ясування всіх обставин у справі; 5) гласність і відкритість адміністративного процесу; 6) забезпечення апеляційного та касаційного оскарження рішень адміністративного суду; 7) обов'язковість судових рішень. Компетенція адміністративних судів України.

Компетенція адміністративних судів щодо вирішення адміністративних справ. Предметна підсудність адміністративних справ. Місцеві загальні суди як адміністративні суди, та підсудність їм адміністративних справ. Підсудність адміністративних справ, у яких однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування. Підсудність адміністративних справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності. Окружні адміністративні суди та підсудність їм адміністративних справ. Вищий адміністративний суд України як суд першої і останньої інстанції. Територіальна підсудність адміністративних справ. Інстанційна підсудність адміністративних справ. Підсудність кількох пов'язаних між собою вимог. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого.

Поняття адміністративної процедури. Принципи адміністративно-процедурного провадження (законності, рівності учасників провадження, вільного доступу до інформації, права на захист інтересів, права на оскарження рішення компетентного органу або посадової особи). Різновиди

адміністративних процедур. Втручальні провадження. Поняття управлінської послуги. Порядок надання адміністративних послуг.

Характеристика управління економікою України в сучасний період. Органи управління в сфері економіки. Система центральних і місцевих органів у сфері економіки, їх завдання і функції. Державний контроль і нагляд у сфері економіки. Основні напрямки вдосконалення управління економікою.

Організаційно-правові засади управління промисловістю. Система органів управління промисловістю. Організаційно-правові засади управління агропромисловим комплексом. Система органів управління сільським господарством, їх компетенція. Державний контроль в агропромисловому комплексі. Адміністративна відповідальність за правопорушення в промисловості та сільському господарстві.

Організаційно-правові засади управління фінансовою і банківською системою. Система органів управління фінансовою і банківською системою. Управління системою оподаткування. Управління у галузі кредитування і страхування. Управління грошовим обігом і системою валютного регулювання. Фінансовий контроль. Адміністративна відповідальність за порушення в галузі фінансів.

Зміст, принципи й правові основи підприємства. Адміністративно-правовий статус підприємств. Порядок державної реєстрації підприємств та ліцензування їх діяльності. Організаційно-правові форми підприємницької діяльності. Правові основи створення підприємств та отримання дозволу на заняття підприємницькою діяльністю. Правовий статус суб'єктів підприємницької діяльності. Адміністративна відповідальність за порушення в галузі підприємницької діяльності.

Організаційно-правові основи управління митною справою. Органи управління митною справою. Компетенція регіональної митниці. Поняття митниці, її права та обов'язки. Правове положення митного поста. Спеціальні митні установи та організації. Митна вартість. Митний контроль, його особливості. Порядок переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

Організаційно-правові засади управління комунікаціями. Зміст управління транспортом, шляховим господарством та зв'язком. Система органів управління транспортом. Управління водним транспортом. Управління залізничним транспортом. Органи управління шляховим господарством. Органи управління зв'язком. Адміністративна відповідальність за порушення на транспорті та в галузі зв'язку.

Нормативно-правова база управління в сфері культури. Пріоритетні напрями розвитку культури. Основні принципи культурної політики. Галузі управління в сфері культури. Культурні цінності. Фізична культура. Туризм. Туристичний продукт. Заклади, підприємства та організації культури. Неприбуткові організації у сфері культури. Компетенція Кабінету Міністрів України у сфері культури. Основи державного регулювання у галузі культури і спорту.

Адміністративно-правове регулювання управління освітою. Органи управління освітою. Компетенція Кабінету Міністрів України у сфері управління освітою і наукою. Міністерство освіти і науки. Міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, яким підпорядковані заклади освіти. Міністерство освіти Автономної Республіки Крим. Компетенція місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування у сфері освіти і науки. Наукові установи. Академії, засновані на державній власності. Академія правових наук України.

Адміністративно-правове регулювання управління в галузі охорони здоров'я. Право на охорону здоров'я за Конституцією України. Гарантії права на охорону здоров'я. Принципи охорони здоров'я. Створення розгалуженої мережі закладів і громадських заходів щодо охорони та зміцнення здоров'я. Подання всім громадянам гарантованого рівня медико-санітарної допомоги у обсязі, що встановлюється Кабінетом Міністрів України. Здійснення державного і можливості громадського контролю та нагляду в галузі охорони здоров'я. Організації державної системи збирання, обробки і аналізу соціальної, екологічної та спеціальної медичної статистичної інформації. Встановлення відповідальності за порушення прав і законних інтересів громадян у галузі охорони здоров'я.

Організація управління в сфері юстиції. Система і повноваження органів управління в сфері юстиції. Організація управління в сфері внутрішніх справ. Система і повноваження органів управління в сфері внутрішніх справ. Служба міліції та управління нею. Проходження служби в органах внутрішніх справ. Форми і методи діяльності міліції.

Зміст, особливості та правові основи управління в галузі оборони. Система органів управління обороною країни. Система органів управління національною безпекою України. Зміст, особливості, правові основи та система органів управління в галузі охорони державного кордону. Альтернативна військова служба.

Поняття, зміст, особливості та правові основи управління закордонними справами. Система та правове положення органів управління закордонними справами. Особливості правового положення дипломатичних представництв та консульств України за кордоном. Порядок проходження служби в МЗС України.

Дисципліна “Кримінальне право”:

Соціально-правовезначення кримінального права. Етимологія назви «кримінальне право» (criminal law), «карне право» (penal law, Strafrecht, правокарне), «уголовне право» (уголовное право). Напрацювання вітчизняних і іноземних науковців щодо визначення поняття кримінального права. Кримінальне право як галузь права, юридична наука і навчальна дисципліна.

Поняття кримінального права як галузі права. Проблема визначення предмета кримінального права як галузі права. Суб'єкти, зміст, види і структура суспільних відносин, які є предметом кримінального права. Розмежування кримінально-правових відносин і кримінально-процесуальних та кримінально-виконавчих правовідносин. Механізм кримінально-правового регулювання. Метод кримінального права. Функції та завдання кримінального права. Кримінальне право України в системі національного права (зв'язки з конституційним, цивільним, господарським, екологічним, адміністративним, міжнародним, кримінальним процесуальним, кримінально-виконавчим правом).

Система кримінального права України. Структура Загальної і Особливої частин кримінального права. Системний зв'язок положень Загальної та Особливої частин кримінального права України.

Поняття принципу кримінального права. Система принципів кримінального права. Співвідношення загально-правових, міжгалузевих та галузевих принципів кримінального права. Зміст і зв'язки окремих принципів кримінального права (законність, особиста відповідальність, кримінальна відповідальність лише за наявності вини особи, рівність громадян перед законом (проблема фактичної і юридичної рівності), справедливість, індивідуалізація кримінальної відповідальності, гуманізм, економія кримінально-правової репресії тощо).

Поняття науки кримінального права, її предмет. Система методів кримінально-правової науки: діалектичний (філософський), догматичний (формально-логічний, юридичний), соціологічний, історично-правовий, статистичний, компаративний (метод порівняльного правознавства), системного аналізу та ін. Завдання науки кримінального права. Місце кримінально-правової науки серед інших наук (кримінальне процесуальне право, кримінологія, криміналістика, судова психіатрія, юридична психологія, статистика). Система науки кримінального права. Основні наукові школи кримінального права (класична, антропологічна та соціологічна). Історія кримінально-правової науки України. Видатні криміналісти України і світу.

Кримінальне право як навчальна дисципліна. Основні методи вивчення кримінального права. Система курсу Загальної частини кримінального права України. Загальна характеристика літератури для вивчення кримінального права.

Джерело і пам'ятка кримінального права. Належність Конституції України, рішень Конституційного Суду України, міжнародних договорів, окремих нормативно-правових актів, постанов Пленуму Верховного Суду України та окремих рішень Верховного суду України, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ до джерел кримінального права України.

Поняття і значення закону про кримінальну відповідальність. «Закон про кримінальну відповідальність» чи «кримінальний закон». Історія кримінального законодавства України. Характеристика Кримінальних кодексів 1922, 1927 та 1960 року. Структура чинного КК України. Загальні правила внесення змін та доповнень до КК України. Порівняльна характеристика структури КК України 2001 р. та КК України 1960 р. Кримінальний закон, кримінально-правова норма та стаття КК України.

Тлумачення закону про кримінальну відповідальність: мета і завдання. Види тлумачення закону про кримінальну відповідальність залежно від суб'єкта, способу та обсягу тлумачення.

Чинність кримінального закону України у просторі. Визначення місця вчинення злочину. Територіальний, національний, універсальний та реальний принципи чинності закону України про кримінальну відповідальність. Обмеження юрисдикції України щодо злочинів, вчинених на її території. Правові наслідки засудження особи за межами України. Видача особи, яка обвинувачується у вчиненні злочину, та особи, яка засуджена за вчинення злочину. Ратифіковані Україною міжнародні договори, які містять кримінально-правові положення.

Чинність кримінального закону в часі. Набрання і припинення чинності кримінальним законом. Визначення часу вчинення злочину і закону, який підлягає застосуванню. Зворотна сила кримінального закону (ультраактивність і ретроактивність кримінального закону). Підстави визначення більш м'якого кримінального закону.

Кримінальна відповідальність і юридична відповідальність. Напрацювання науковців щодо визначення поняття кримінальної відповідальності. Зміст кримінальної відповідальності (перспективна і ретроспективна кримінальна відповідальність). Кримінальна відповідальність і кримінально-правові відносини. Момент притягнення і настання кримінальної відповідальності. Окремі форми реалізації кримінальної відповідальності, що передбачені в КК України (відбування покарання, звільнення від покарання чи його відбування).

Філософське обґрунтування кримінальної відповідальності. Основні філософські концепції щодо підстав кримінальної відповідальності (механістичного детермінізму або фаталізму, індетермінізму, діалектичного детермінізму). Особливість обґрунтування кримінальної відповідальності за необережні злочини. Фактична і юридична (матеріальна і процесуальна) підстави кримінальної відповідальності.

Злочин - центральна кримінально-правова категорія. Соціальна і юридична природа злочину. Соціально-економічна і суспільно-політична зумовленість злочинного діяння.

Формальний, матеріальний і формально-матеріальний тип визначення поняття злочину. Визначення злочину у різних країнах світу. Порівняльно-правовий аналіз поняття злочину у КК України 2001 р. та КК УРСР 1927 р., КК України 1960 р. Проблеми визначення поняття злочину в науці кримінального права. Ознаки злочину. Характер і ступінь суспільної небезпечності злочину. Об'єктивна і суб'єктивна складова суспільної небезпечності. Кримінальна протиправність як юридичне вираження суспільної небезпечності злочину. Криміналізація та декриміналізація діяння. Зміст винності як ознаки злочину. Поняття та кримінально-правове значення малозначності діяння.

Відмежування злочинів від інших правопорушень.

Класифікація злочинів. Види злочинів залежно від ступеня тяжкості згідно з КК України. Кримінально-правове значення класифікації злочинів залежно від ступеня тяжкості. Інші види злочинів згідно з чинним КК України.

Поняття складу злочину. Теоретичне і практичне значення складу злочину. Юридичний склад злочину, фактичний склад злочину та склад злочину як категорія науки кримінального права. Поняття злочину (законодавче і доктринальне) і поняття складу злочину. Вчинений злочин і склад (юридичний і фактичний) відповідного злочину. Кримінально-правова норма і юридичний склад злочину. Диспозиція статті Особливої частини КК України і юридичний склад відповідного злочину. Загальний склад злочину як наукова модель злочину і юридичний склад злочину.

Напрацювання вітчизняних науковців щодо визначення структури складу злочину. Поняття та співвідношення елементів та змістовних ознак складу злочину. Загальна характеристика елементів складу злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки складу злочину. Проблеми встановлення елементів та змістовних ознак складу злочину.

Підстави (критерії) класифікації юридичних складів злочинів. Основні види складів злочинів та їх кримінально-правова характеристика.

Поняття кваліфікації злочинів: процес і результат. Місце кваліфікації злочинів у процесі застосування кримінально-правової норми. Загальний механізм кваліфікації злочинів. Основні форми закріплення кваліфікації злочинів у процесуальних документах (виклад фактичних обставин, формула кваліфікації злочину, юридичне формулювання обвинувачення, обґрунтування кваліфікації).

Поняття об'єкта злочину. Напрацювання науковців щодо визначення поняття об'єкта злочину. Основні положення теорії об'єкта злочину як суспільних відносин. Основні положення теорії об'єкта злочину як правового блага (цінності). Інші розуміння об'єкта злочину. Кримінально-правове

значення об'єкта злочину.

Види об'єктів злочинів. Критерії класифікації об'єктів злочинів. Класифікація об'єктів злочинів «по вертикалі». Поняття та кримінально-правове значення загального об'єкта злочинів. Загальний об'єкт злочину і об'єкт кримінально-правової охорони. Поняття та кримінально-правове значення родового об'єкта злочину. Поняття та кримінально-правове значення безпосереднього об'єкта злочину. Особливості відображення ознак об'єкта злочину в статтях Особливої частини КК України. Класифікація безпосередніх об'єктів злочинів «по горизонталі». Поняття та кримінально-правове значення основного і додаткового безпосередніх об'єктів злочинів. Поняття та кримінально-правове значення обов'язкового і факультативного додаткових безпосередніх об'єктів злочинів.

Факультативні ознаки, що характеризують об'єкт злочину. Поняття предмета злочину. Розмежування предмета злочину та об'єкта злочину. Предмет злочину і предмет охоронюваних законом суспільних відносин. Предмет злочину і предмет злочинного впливу. Предмет злочину і знаряддя та засоби вчинення злочину. Кримінально-правове значення предмета злочину. Поняття та кримінально-правове значення потерпілого від злочину. Потерпілий у кримінальному праві і у кримінальному процесі. Особливості відображення ознак предмета злочину і потерпілого у статтях Особливої частини КК України.

Поняття та кримінально-правове значення об'єктивної сторони злочину. Обов'язкові та факультативні ознаки об'єктивної сторони злочину.

Поняття діяння як обов'язкової ознаки об'єктивної сторони злочину. Діяння, дія, поведінка. Неусвідомлена поведінка особи та дії особи за відсутності її волі. Поняття та види дій у кримінальному праві України. Поняття бездіяльності у кримінальному праві України. Підстави кримінальної відповідальності за злочинну бездіяльність. Особливості діяння у триваючих, продовжуваних та складних (складених) злочинах.

Суспільно небезпечні наслідки злочину: поняття, види, кримінально-правове значення. Реальна шкода і створення загрози. Політична, організаційна і соціальна шкода. Наслідки у формальних і матеріальних складах злочинів.

Поняття причинного зв'язку між діянням та суспільно небезпечними наслідками в кримінальному праві. Основні філософські та кримінально-правові концепції причинного зв'язку (conditio sine qua non, необхідного спричинення, адекватної причинності та ін.). Кримінально-правове значення причинного зв'язку між діянням та суспільно небезпечними наслідками. Безпосередній, опосередкований причинний зв'язок та випадковість (збіг обставин). Причинний зв'язок при співучасті у злочині та за наявності особливих умов на боці потерпілого.

Поняття та кримінально-правове значення способу, часу, місця, обстановки, знарядь та засобів учинення злочину як факультативних ознак об'єктивної сторони злочину.

Особливості відображення ознак об'єктивної сторони складу злочину в статтях Особливої частини КК України.

Поняття суб'єкта злочину. «Суб'єкт злочину» і «особа, яка вчинила злочин», «особа винного», «особистість злочинця», «виконавець злочину» тощо. Види суб'єктів злочинів. Ознаки загального суб'єкта злочину.

Фізична особа як суб'єкт злочину. Проблема кримінальної відповідальності юридичних осіб у науці кримінального права.

Вік суб'єкта злочину в Україні та інших країнах. Підстави зниження віку кримінальної відповідальності за окремі види злочинів. Особливості визначення віку особи за відсутності необхідної документації.

Поняття та кримінально-правове значення осудності як ознаки суб'єкта злочину. Поняття неосудності згідно з КК України. Характеристика медичного та юридичного критеріїв неосудності. Правові наслідки визнання особи неосудною. Обмежена осудність згідно з КК України та її кримінально-правове значення. Особливості кримінальної відповідальності за злочини, вчинені у стані сп'яніння.

Поняття спеціального суб'єкта злочину згідно з КК України. Види спеціальних суб'єктів злочинів. Особливості кваліфікації злочинів зі спеціальним суб'єктом.

Поняття суб'єктивної сторони злочину. Складність пізнання змісту суб'єктивної сторони конкретного злочину. Ознаки суб'єктивної сторони злочину.

Принцип кримінальної відповідальності лише за наявності вини. Поняття вини, передбачене

КК України. Альтернативні визначення поняття вини. Сутність, зміст і ступінь вини.

Підстави (критерії) поділу вини на форми та види. Кримінально-правове значення поділу вини на форми й види.

Умисел як форма вини. Види умислу, передбачені КК України. Особливості змісту інтелектуального та вольового моментів прямого та непрямого умислу в злочинах із матеріальним та формальним складом. Класифікація видів умислу за іншими критеріями: задалегідь обдуманий умисел та умисел, що виникає раптово, визначений та невизначений умисел.

Необережність як форма вини. Види необережності згідно з КК України. Поняття злочинної самовпевненості. Відмінність злочинної самовпевненості від непрямого умислу. Поняття злочинної недбалості. Відмінність злочинної недбалості від казусу (випадку).

Змішана (складна) форма вини. Основні прояви змішаної (складної) форми вини в юридичних складах окремих злочинів. Кримінально-правове значення змішаної (складної) форми вини.

Мотив і мета злочину: поняття, види та кримінально-правове значення. Основи мотивації злочину. Полімотивованість і «боротьба мотивів». Сильне душевне хвилювання (фізіологічний афект): поняття та кримінально-правове значення. Розмежування патологічного і фізіологічного афектів.

Поняття та види помилок у кримінальному праві. Юридична помилка: поняття, види та кримінально-правова оцінка. Фактична помилка: поняття, види та кримінально-правова оцінка. Відхилення дії (удару).

Поняття, юридична природа та види обставин, що виключають злочинність діяння. Класифікація обставин, що виключають злочинність діяння, у науці кримінального права і КК України.

Необхідна оборона: поняття, підстави, ознаки та умови правомірності. Поняття та кримінально-правова оцінка перевищення меж необхідної оборони. Суб'єктивна оцінка співрозмірності заподіяної шкоди при необхідній обороні. Поняття та кримінально-правова оцінка провокації необхідної оборони.

Уявна оборона: поняття, юридична природа та основні різновиди. Кримінальна відповідальність особи, що перебувала у стані уявної оборони.

Затримання особи, що вчинила злочин: поняття, підстави, ознаки та умови правомірності. Відповідальність за перевищення заходів, необхідних для затримання злочинця.

Крайня необхідність: поняття, підстави, ознаки та умови правомірності. Складності виявлення критеріїв для порівняння небезпеки, яка загрожує, і розміру заподіяної шкоди. Відповідальність за перевищення меж крайньої необхідності. Відмінність між необхідною обороною, уявною обороною, крайньою необхідністю та затриманням особи, яка вчинила злочин.

Фізичний або психічний примус: поняття, підстави, ознаки та умови правомірності. Кримінально-правове значення фізичного та психічного примусу. Проблема самостійного правового значення переборного фізичного примусу. Проблема кримінально-правової оцінки непереборного психічного примусу.

Виконання наказу або розпорядження: поняття та кримінально-правовий зміст. Підстави визнання наказу або розпорядження законним. Поняття та ознаки явно злочинного наказу або розпорядження. Злочинний наказ і незаконний наказ. Правові наслідки відмови від виконання явно злочинного наказу або розпорядження. Особливості кримінальної відповідальності особи, яка віддала явно злочинний наказ або розпорядження, та особи, яка виконала такий наказ або розпорядження. Особливості кримінально-правової оцінки ситуації, у якій особа виконала наказ або розпорядження за обставин, коли вона не усвідомлювала і не могла усвідомлювати його злочинного характеру.

Діяння, пов'язане з ризиком: поняття та кримінально-правовий зміст. Підстави виправданості ризику згідно з КК України. Невиправданий ризик та його кримінально-правова оцінка.

Виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи або злочинної організації: поняття, підстави, ознаки та умови правомірності. Відповідальність особи, яка виконує спеціальне завдання.

Поняття стадії злочину. Види стадій злочину.

Поняття закінченого злочину. Момент закінчення злочинів із матеріальним, формальним та усіченим складом.

Поняття готування до вчинення злочину. Зміст окремих видів підготовчих дій. Відмінність

готування до злочину від формування умислу вчинити злочин та виявлення наміру вчинити злочин.

Поняття замаху на злочин. Види та кримінально-правове значення замаху на злочин. Відмінність замаху на злочин від готування до злочину та від закінченого злочину. Замах на «непридатний об'єкт» і з «непридатними засобами».

Підстави кримінальної відповідальності за незакінчений злочин. Загальні правила кваліфікації готування до злочину та замаху на злочин. Особливості покарання за незакінчений злочин.

Поняття добровільної відмови від злочину. Кримінально-правові наслідки добровільної відмови від доведення злочину до кінця. Стадії, на яких можлива добровільна відмова. Відмінність добровільної відмови від дійового каяття.

Поняття співучасті у злочині. Об'єктивні та суб'єктивні ознаки співучасті у злочині. Спільність як ознака співучасті. Історія розвитку інституту співучасті у злочині.

Види співучасників злочину, передбачені КК України. Кримінально-правова характеристика окремих співучасників - виконавця (співвиконавця), організатора, підбурювача, пособника.

Поняття форми співучасті у злочині. Критерії поділу співучасті у злочині на форми. Кримінально-правова характеристика окремих форм співучасті у злочині (вчинення злочину групою осіб, групою осіб за попередньою змовою, організованою групою, вчинення злочину злочинною організацією). Дискусійні питання щодо змісту окремих ознак групи осіб за попередньою змовою, організованої групи, злочинної організації.

Підстави кримінальної відповідальності співучасників у злочині. Кримінально-правова оцінка діянь окремих ознак співучасників, вчинених у межах окремих форм співучасті у злочині. Відповідальність організатора і учасників організованої злочинної групи і злочинної організації. Кваліфікація дій співучасників у разі вчинення злочину зі спеціальним суб'єктом. Відповідальність співучасників при вчиненні незакінченого злочину (безнаслідкова співучасть, невдале підбурювання або пособництво). Експес виконавця (співвиконавця). Кримінально-правова оцінка дій співучасника в разі наявності в його діях ознак декількох видів співучасників. Особливості добровільної відмови співучасників від злочину, що вчинюється у співучасті.

Поняття причетності до злочину. Види причетності до злочину. Відмінність причетності від співучасті у злочині. Особливості кримінальної відповідальності за причетність до злочину.

Поняття та юридична природа множинності злочинів. Одиничний злочин як складовий елемент множинності злочинів. Триваючі, продовжувані і складені злочини.

Підстави (критерії) виділення окремих видів множинності злочинів. Види множинності злочинів, що виділяються КК України та теорією кримінального права. Проблеми систематизації різних проявів множинності злочинів у науці кримінального права. «Повторність-сукупність» злочинів.

Поняття повторності злочинів. Відображення повторності злочинів у Загальній та Особливій частинах КК України. Види повторності злочинів. Кримінально-правове значення повторності злочинів. Відмежування повторності злочинів від продовжуваного злочину.

Поняття сукупності злочинів. Відмінність сукупності злочинів від конкуренції кримінально-правових норм та складних (складених) одиничних злочинів. Види сукупності злочинів. Кримінально-правове значення сукупності злочинів.

Поняття рецидиву злочинів. Відображення рецидиву злочинів у Загальній та Особливій частинах КК України. Види рецидиву злочинів. Кримінально-правове значення рецидиву злочинів та окремих його видів.

Поняття звільнення від кримінальної відповідальності. Підстави звільнення від кримінальної відповідальності. Види звільнення від кримінальної відповідальності. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з примиренням винного з потерпілим. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з передачею особи на поруки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку зі зміною обстановки. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності. Звільнення від кримінальної відповідальності на підставі закону України про амністію. Спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені в нормах Особливої частини КК України.

Поняття покарання у КК України 2001 р. та КК України 1960 р. Ознаки покарання. Місце покарання в системі державних заходів по боротьбі зі злочинністю, запобігання злочинам та в

системі заходів кримінально-правового впливу на злочинність. Ефективність покарання. Соціально-правове значення покарання.

Проблема мети (цілей) покарання у філософії та кримінальному праві (абсолютні та відносні теорії покарання). Мета (цілі) покарання, закріплена КК України 2001 р. та КК України 1960 р. Поняття кари, виправлення засуджених, загальної та спеціальної превенції як цілей покарання. Кара і відновлення соціальної справедливості. Виправлення і перевиховання. Взаємозв'язок окремих цілей покарання.

Поняття системи покарань у кримінальному праві. Ознаки системи покарань. Класифікація покарань. Покарання: основні, додаткові й такі, які можуть застосовуватись і як основні, і як додаткові. Теоретичне і практичне значення системи покарань.

Кримінально-правова характеристика окремих видів покарань, передбачених КК України: 1) штрафу, 2) позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину або кваліфікаційного класу, 3) позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю, 4) громадських робіт, 5) виправних робіт, 6) службових обмежень для військовослужбовців, 7) конфіскації майна, 8) арешту, 9) обмеження волі, 10) тримання в дисциплінарному батальйоні військовослужбовців, 11) позбавлення волі на певний строк, 12) довічного позбавлення волі.

Смертна кара як вид покарання в кримінальному праві деяких зарубіжних країн та в історії кримінального права України. «За» та «проти» смертної кари.

Принципи призначення покарання. Справедливість покарання. Загальні засади призначення покарання. Призначення покарання у межах, встановлених санкцією статті (частини статті) Особливої частини КК України. Положення Загальної частини КК України, які враховуються при призначенні покарання. Врахування при призначенні покарання ступеня тяжкості вчиненого злочину, особи винного та обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання.

Загальна характеристика переліку обставин, що пом'якшують покарання. Характеристика переліку обставин, що обтяжують покарання. Окремі обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Особливості врахування обставин, що пом'якшують чи обтяжують покарання при призначенні покарання.

Призначення покарання за незакінчений злочин та за злочин, вчинений у співучасті. Особливості врахування при призначенні покарання положень ст. 68 КК України.

Призначення більш м'якого покарання, ніж передбачено законом. Підстави і види пом'якшення покарання, передбаченого ст. 69 КК України. Інші випадки пом'якшення покарання при його призначенні, що передбачені КК України.

Призначення покарання за сукупністю злочинів. Межі остаточного покарання, що призначається за сукупністю злочинів. Порядок призначення остаточного покарання за сукупністю злочинів, за які особа засуджується одним або кількома вироками.

Призначення покарання за сукупністю вироків. Порядок призначення остаточного покарання за сукупністю вироків. Межі остаточного покарання, що призначається за сукупністю вироків. Особливості призначення покарання особі, яка засуджується за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків одночасно.

Правила складання та поглинення покарань та зарахування строків перебування особи під вартою. Особливості складання та поглинення окремих видів основних покарань. Призначення додаткових покарань різних видів. Обчислення строків покарань.

Поняття звільнення від покарання та його відбування. Відмінність звільнення від покарання та його відбування від звільнення від кримінальної відповідальності.

Загальна характеристика окремих форм звільнення від покарання та його відбування: звільнення від покарання, звільнення від подальшого відбування покарання, заміна покарання більш м'яким та пом'якшення призначеного покарання.

Звільнення від покарання особи у зв'язку з втратою нею суспільної небезпечності. Звільнення від покарання особи у зв'язку із закінченням строків давності. Звільнення від відбування покарання з випробуванням. Правові наслідки звільнення від відбування покарання з випробуванням. Звільнення від відбування покарання з випробуванням вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до семи років. Звільнення від відбування покарання вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років. Звільнення від подальшого відбування покарання особи, засудженої за діяння, караність якого законом усунена. Звільнення від подальшого відбування покарання особи у зв'язку із закінченням

строків давності виконання обвинувального вироку. Умовно-дострокове звільнення від відбування покарання. Інші види звільнення від покарання і його відбування, передбачені КК України.

Зниження призначеної особі міри покарання до максимальної межі, встановленої санкцією нового закону, що пом'якшує кримінальну відповідальність, та інші види пом'якшення покарання, передбачені КК України.

Особливості звільнення від покарання та його відбування на підставі закону України про амністію або акта про помилування.

Поняття судимості. Кримінально-правові та загально-правові наслідки судимості.

Погашення судимості. Загальні умови та строки погашення судимості. Особливості обчислення строків погашення судимості при перебігу давності виконання вироку, в разі умовно-дострокового звільнення від покарання чи заміни його більш м'яким. Погашення судимості в осіб, щодо яких застосовано закон про амністію або акт про помилування. Переривання строку погашення судимості.

Зняття судимості. Підстави і порядок зняття судимості, передбачені КК України.

Поняття примусових заходів медичного характеру. Мета (цілі) примусових заходів медичного характеру. Відмежування примусових заходів медичного характеру від кримінальної відповідальності та інших заходів кримінально-правового впливу.

Підстави застосування примусових заходів медичного характеру. Види примусових заходів медичного характеру. Особливості застосування окремих видів примусових заходів медичного характеру. Продовження, зміна або припинення застосування примусових заходів медичного характеру.

Поняття примусового лікування. Співвідношення примусових заходів медичного характеру і примусового лікування. Підстави застосування примусового лікування. Місця примусового лікування.

Поняття спеціальної конфіскації та випадки її застосування.

Підстави для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Юридичні особи, до яких застосовуються заходи кримінально-правового характеру. Підстави для звільнення юридичної особи від застосування заходів кримінально-правового характеру. Види заходів кримінально-правового характеру, що застосовуються до юридичних осіб. Штраф. Конфіскація майна. Ліквідація. Загальні правила застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру. Застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру за сукупністю злочинів.

Види заходів кримінально-правового впливу, що можуть бути застосовані до неповнолітніх осіб.

Примусові заходи виховного характеру, що застосовуються до особи, яка до досягнення віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, вчинила суспільно небезпечне діяння.

Звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності. Підстави звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Особливості звільнення неповнолітнього від кримінальної відповідальності у зв'язку із закінченням строків давності.

Види покарань, що можуть бути застосовані до неповнолітніх. Особливості застосування до неповнолітніх окремих видів покарань.

Призначення покарання неповнолітнім. Межі остаточного покарання, яке може бути призначено неповнолітньому за сукупністю злочинів та за сукупністю вироків.

Звільнення неповнолітнього від покарання та його відбування. Особливості звільнення неповнолітнього від відбування покарання з випробуванням. Звільнення неповнолітніх від покарання із застосуванням примусових заходів виховного характеру. Звільнення неповнолітніх від покарання у зв'язку із закінченням строків давності. Умовно-дострокове звільнення неповнолітніх від відбування покарання.

Особливості погашення й зняття судимості з осіб, які вчинили злочин до досягнення ними 18 років.

Дисципліна “Цивільне право”:

Поняття та предмет цивільного права. Принципи цивільного права. Система цивільного права. Місце та роль цивільного права в системі галузей права України. Цивільний кодекс України. Інші акти цивільного законодавства. Дія актів цивільного законодавства у часі, просторі та за колом осіб.

Поняття та ознаки цивільних правовідносин. Підстави виникнення цивільних правовідносин. Юридичні факти. Зміст цивільних правовідносин. Суб'єктивне право та юридичний обов'язок.

Суб'єкти та об'єкти цивільних правовідносин.

Правоздатність фізичної особи. Поняття та види дієздатності фізичної особи. Обмеження дієздатності фізичної особи. Визнання особи недієздатною. Визнання фізичної особи безвісно відсутньою і оголошення її померлою. Опіка та піклування. Акти цивільного стану.

Поняття та ознаки юридичних осіб. Цивільна правосуб'єктність юридичної особи. Класифікація юридичних осіб. Види (форми) юридичних осіб приватного права. Виникнення та припинення діяльності юридичних осіб.

Поняття та класифікація об'єктів цивільних правовідносин. Речі як об'єкти цивільних прав: поняття, види. Роботи та послуги як об'єкти цивільних прав. Результати інтелектуальної, творчої діяльності як об'єкти цивільних прав. Особисті немайнові блага як об'єкти цивільних прав. Інші об'єкти цивільних прав.

Поняття та види правочинів. Умови дійсності правочинів. Форма правочину. Тлумачення правочину. Недійсність правочину: поняття, види. Правові наслідки недійсності правочину.

Поняття та значення представництва. Підстави виникнення та види представництва. Довіреність: поняття, види та форма.

Поняття, види строків та термінів в цивільному праві. Порядок обчислення строків.

Поняття та значення позовної давності. Види строків позовної давності.

Початок перебігу строку позовної давності. Зупинення перебігу строку позовної давності.

Переривання строків позовної давності. Наслідки перебігу строку позовної давності.

Поняття, ознаки та функції цивільно-правової відповідальності. Підстава (умови) цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності. Форми цивільно-правової відповідальності.

Поняття цивільного права, цивільного інтересу, цивільного обов'язку. Здійснення цивільних прав. Межі здійснення цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків. Загальні положення про захист цивільних прав та інтересів. Захист цивільних прав та інтересів судом. Захист цивільних прав та інтересів в адміністративному порядку. Захист цивільних прав та інтересів нотаріусом.

Самозахист цивільних прав та інтересів.

Поняття та види речових прав. Поняття власності і права власності. Зміст права власності.

Здійснення права власності. Загальні положення про набуття права власності. Первинні способи набуття права власності. Похідні (вторинні) способи набуття права власності. Момент виникнення права власності. Припинення права власності.

Види права власності за суб'єктом (форми власності). Види права власності залежно від кількості власників. Поняття та види права спільної власності; право спільної часткової власності; право спільної сумісної власності.

Загальна характеристика речових прав на чужі речі.

Загальна характеристика захисту права власності. Віндикаційний позов. Негаторний позов.

Інші цивільно-правові способи захисту права власності.

Поняття та види інтелектуальної власності. Право інтелектуальної власності. Суб'єкти, об'єкти та підстави виникнення права інтелектуальної власності. Зміст права інтелектуальної власності.

Здійснення права інтелектуальної власності. Авторське право. Суміжні права.

Патентне право. Захист права інтелектуальної власності.

Поняття зобов'язального права. Поняття, зміст та види зобов'язань. Елементи зобов'язань.

Підстави виникнення зобов'язань. Припинення зобов'язань. Виконання зобов'язань.

Поняття та система засобів забезпечення виконання зобов'язань.

Поняття та зміст договору. Класифікація договорів. Загальні положення щодо укладення, зміни та розірвання договорів.

Дисципліна “Господарське право”:

Господарська діяльність: поняття, ознаки та види. Господарські правовідносини: поняття, ознаки та види. Суб'єкти господарських правовідносин: поняття, ознаки та види. Правовий статус фізичних осіб – підприємців.

Порядок та способи створення суб'єктів господарювання. Порядок державної реєстрації суб'єктів господарювання. Юридичні підстави припинення суб'єкта господарювання. Способи реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання.

Поняття та ознаки підприємства. Види та організаційно-правові форми підприємств. Правове становище та види державних підприємств. Правове становище комунальних підприємств. Правове становище та види підприємств колективної власності. Правове становище приватних підприємств.

Поняття, ознаки, установчі документи та види господарських товариств. Публічні акціонерні товариства: поняття та правове становище. Приватні акціонерні товариства: поняття та правове становище. Товариство з обмеженою відповідальністю: поняття та правове становище. Товариство з додатковою відповідальністю: поняття та правове становище. Повне товариство: поняття та правове становище. Командитне товариство: поняття та правове становище. Органи управління господарським товариством. Об'єднання підприємств: сутність, види та організаційно-правові форми. Правовий режим майна суб'єктів господарювання.

Поняття, види та підстави виникнення господарських зобов'язань. Поняття, ознаки та підстави господарсько-правової відповідальності. Досудовий порядок реалізації господарсько-правової відповідальності. Відшкодування збитків як форма господарсько-правової відповідальності. Штрафні, оперативно-господарські та адміністративно-господарські санкції.

Поняття, ознаки та підстави банкрутства. Суб'єкти (учасники) у справі про банкрутство. Санация у справі про банкрутство.

Поняття, сторони та зміст договору поставки. Поняття, види та зміст договору лізингу, його відмінності від договору оренди.

Правовий режим ліцензування господарської діяльності.

Поняття, ознаки та види бірж.

Поняття, правовий режим та види цінних паперів.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ:

Під час Додаткового вступного випробування вступникам забороняється користуватися будь-якою допоміжною літературою (підручниками, посібниками, науково-практичними коментарями, текстами нормативно-правових актів (кодексів, законів та ін.) як в паперовому, так і в електронному вигляді тощо) та будь-якими іншими джерелами інформації (мережею Інтернет тощо), а також технічними засобами.

Критерії оцінювання відповідей вступника:

Загальна оцінка за Додаткове вступне випробування визначається **сумою балів за всі тестові питання** екзаменаційного завдання (максимум 100 балів).

Критерії оцінювання відповіді вступника на тестові питання такі:

- якщо обрано правильну відповідь – 1 бал;
- якщо обрано неправильну відповідь або не обрано жодної відповіді – 0 балів.

У разі наявності виправлень варіантів відповіді тест з виправленими відповідями оцінюється в 0 балів.

**Таблиця переведення суми набраних балів за всі тести
в оцінки ECTS та традиційні оцінки:**

Сума набраних балів	Традиційна оцінка
95 – 100	зараховано
85 – 94	
75 – 84	
65 – 74	
60 – 64	
0 – 59	незараховано

Зразок екзаменаційного завдання

Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського”

Додаткове вступне випробування при вступі
на навчання для здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 081 «Право»

Екзаменаційне завдання № 00

1. За формою державного устрою Україна є:
а) ...; б) ...; в) ...; г)...
  2. Строк повноважень Президента України складає:
а) ...; б) ...; в) ...; г)...
  3. Адміністративними стягненнями є:
а) ...; б) ...; в) ...; г)...
- ...(всього 100 тестових питань)

Затверджено Вченою радою факультету соціології і права протокол № __ від _____ 2018 р.

Голова
атестаційної комісії _____ Мельниченко А.А.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Голова
підкомісії _____ Кравчук О.О.
(підпис) (прізвище, ініціали)